

اثربخشی قصه گویی مبتنی بر قصص قرآنی بر افزایش سازگاری در کودکان پیش دبستانی

لیلی هاشمی زاده^۱، سحر صفرزاده^{۲*} (نویسنده مسئول)

^۱ کارشناسی ارشد روان شناسی تربیتی، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران.

lhashemizadeh@gmail.com

^{۲*} استادیار گروه روان شناسی، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران. (نویسنده مسئول)

Safarzadeh1152@yahoo.com

۰۹۱۶۳۰۴۹۴۷۶

مقاله حاضر برگرفته از پایان نامه کارشناسی ارشد سرکار خانم لیلی هاشمی زاده می باشد.

چکیده :

هدف پژوهش حاضر بررسی اثربخشی قصه گویی مبتنی بر قصص قرآنی بر افزایش سازگاری در کودکان پیش دبستانی شهر کارون بود. طرح پژوهشی شبه آزمایشی با پیش آزمون و پس آزمون بود. نمونه این پژوهش شامل ۴۸ کودک از جامعه مذکور بود که به صورت روش نمونه گیری هدفمند انتخاب شدند. ۲۴ نفر در گروه آزمایش و ۲۴ نفر در گروه گواه به صورت تصادفی تقسیم شدند. ابزار اندازه گیری شامل مقیاس سازگاری کودکان دخانچی (۱۳۷۷) بود. برای اجرا، در ابتدا، از هر دو گروه پیش آزمون گرفته شد. سپس گروه آزمایش طی ۱۰ جلسه ۹۰ دقیقه ای در برنامه قصه گویی مبتنی بر قصص قرآنی قرار داده شد. داده ها با استفاده از تحلیل کوواریانس یک راهه صورت گرفت. نتایج نشان داد که قصه گویی مبتنی بر قصص قرآنی بر افزایش سازگاری در کودکان تأثیر معنادار دارد. بر اساس یافته های پژوهش قصه گویی بر اساس قصص قرآنی می تواند بر افزایش سازگاری کودکان پیش دبستانی نقش مؤثری را ایفا نماید.

واژگان کلیدی: قصه گویی مبتنی بر قصص قرآنی، سازگاری، کودکان پیش دبستانی.

The effectiveness of Quranic -based story telling on increasing adaptability in preschool children

Leili Hashemizadeh M. A.¹, Sahar Safarzadeh Ph.D^{2*}

¹. Department of Educational Psychology, Ahvaz Branch, Islamic Azad University, Ahvaz, Iran. (lhashemizadeh@gmail.com)

^{2*}. Department of Psychology, Ahvaz Branch, Islamic Azad University, Ahvaz, Iran.

(*Corresponding Author: Safarzadeh1152@yahoo.com)

Abstract:

The aim of this study was to determine the effectiveness of Quranic-based storytelling on increasing adaptability in preschool children in the Karun. Quasi-experimental design with pre-test and post-test. The sample consisted of 48 children from the community who were selected by purposive sampling method. 24 patients in the experimental group and 24 patients in the control group were divided. For the measurement of the variable, Children's adjustment questionnaire (Dokhanchi, 1997) were used. For running, at first, the test was taken from both groups. The experimental group during the 10 sessions of 90 minutes in storytelling app was placed. Data using analysis of covariance (ANCOVA) was performed. The results showed that Quranic -based storytelling on increasing adaptability, in children has a significant impact. Based on the findings of the research, storytelling based on Quranic stories can play an effective role in increasing the adaptability of preschool children.

Keywords: Quranic-based storytelling, Increasing adaptability, Preschool children.

۱- مقدمه: (مقدمه، بیان مسئله، ضرورت، بیان اهداف، سوالات پژوهش، مبانی نظری، پیشینه پژوهش)

امروزه اهمیت و ضرورت آموزش و پرورش پیش دبستانی بدلیل اثراتی که بر جامعه می گذارد در حال ارتقا می باشد (ژای، ریور و جانس، ۲۰۱۲) و یکی از مسائل مهمی که آموزش و پرورش معاصر با آن روبروست، مسئله تربیت اخلاقی افراد بویژه کودکان است (خادمی و مهرولی، ۱۳۹۴) که می تواند از جمله مؤلفه ها و مصادیق توجه به این گروه افزایش سطح سازگاری کودکان می باشد. این عامل به عنوان معیار رشد اجتماعی افراد تلقی می شود (نقل از همایی، کجیاف و سیادت، ۱۳۸۸) و با سرشت و منش کودک در ارتباط است (حسینی فر و همکاران، ۱۳۹۷). سازگاری در کل به عنوان مهمترین شاخص سلامت روان یکی از موضوعاتی است که در دهه اخیر مورد توجه روان شناسان بوده است (بریمانی و همکاران، ۲۰۱۸). تحقیقات نشان داده است قصه گویی یکی از بهترین روشهای انتقال مهارت های زندگی و تربیت رفتاری برای کودکان است و استفاده از ادبیات، قصه و قصه درمانی می تواند بر کنترل خشم و افزایش سازگاری کودکان اثر مثبت بگذارد (پرو، ۲۰۰۸).

آموزه های قرآنی و روایات موجود به ضرورت تربیت اعتقادی متریان تأکید داشته (پاک سرشت، ۱۳۹۷) و قصه های قرآن به عنوان یکی از مصادیق هنر و ادبیات، نقش مهمی در تربیت دینی کودکان دارد. به اینصورت که این قصص می توانند با القای غیرمستقیم، شخصیت های مذهبی و دینی را به کودکان معرفی کرده و کودکان را به آنان نزدیک کنند تا از آنان الگو بگیرند و رفتار خود را شکل دهند (خلجی، ۱۳۹۱). البته قصه های قرآنی با داستان های مر سوم بشری، تفاوت و تمایز آشکار دارند. با بررسی و غور در ساختار ویژه قصه های قرآن به مشخصه ها و ویژگی های اختصاصی دست می یابیم از جمله؛ درستی گزاره ها و عاری بودن آنها از هر نوع پیرایه، حقیقت و واقع گرایی به دلیل منشأ و حیاتی داشتن، پردازش

۱ Zhai, Raver & Jones

۲ increasing adaptability

۳ Perrow

پله پله به یک داستان و عدم پابندی به روایت خطی قصه ها و ... (شجاع پوریان، ۱۳۹۲). طبق تحقیق مرویس و برتراند (۲۰۰۳) در مهدکودک به علت تنوعی که می توانند در ارائه برنامه های آموزشی خود داشته باشند، از طریق قصه ها و قصه گویی به کودکان آموزش های متعددی داده می شود. آلن، تایمر و آرزویا (۲۰۱۴) نیز طی تحقیقی نشان دادند با داشتن تجربیات متعدد و موفق از طریق قصه گویی و کسب آرامش و امنیت از یک مراقب حساس و پاسخگو، کودک قادر به تنظیم هیجانها و توسعه مقبولیت اجتماعی و سازگاری اجتماعی می شود که البته این نکته می تواند از طریق قصصی که برای کودک بازخوانی می شود به وی منتقل گردد. ذبیح قاسمی و همکاران (۲۰۱۹) نیز طی تحقیقی نشان دادند قصه درمانی بر سازگاری اجتماعی و احساس تنهایی کودکان معلول جسمی حرکتی تاثیر داشته است. همچنین بیات و همکاران (۲۰۱۸) نیز نشان دادند قصه گویی بر بهبود نشانگان اختلال نقص توجه/بیش فعالی تاثیر مثبت دارد، لذا به کارگیری این روش می تواند برای کودکان دبستانی نتایج مفیدی را در پی داشته باشد. با توجه به تحقیقات فوق و اینکه روز به روز بر اهمیت پرورش و تربیت کودکان که نسل آینده ساز جامعه هستند افزوده می شود و از سوی دیگر روش های کارآمد می تواند در تسریع و بهبود روند تربیتی موثر باشد، بررسی روش های مداخله موثر برای افزایش سازگاری و بالندگی در ویژگیهای شخصیتی کودکان امری مهم است. لذا بررسی استفاده از قصص قرآنی که قصص کاملا واقعی بوده که یکی از راهکارهای مناسب می نماید و تعیین اثر آن به عنوان عاملی که می تواند راه های کارآمد سازگاری و کاهش تنش بین فردی را به کودک نشان دهد نکته ای مهم می باشد. از این رو و بر اساس مطالب فوق تحقیق حاضر بدنبال پاسخ علمی به این سوال است که آیا قصه گویی مبتنی بر قصص قرآنی بر افزایش سازگاری در کودکان پیش دبستانی تاثیر دارد؟

۲- روش شناسی: (نوع تحلیل، روش گردآوری مطالب، جامعه آماری، مدل نمونه گیری، روش تحلیل یافته ها و...)

جامعه و نمونه و روش نمونه گیری

پژوهش حاضر از نوع شبه آزمایشی با پیش آزمون و پس آزمون بود. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه کودکان مقطع پیش دبستانی شهر کارون می باشد. نمونه پژوهش حاضر شامل ۴۸ کودک پیش دبستانی (۲۴ دختر و ۲۴ پسر) بین سنین ۶،۵ تا ۷،۵ ساله است که حجم آن بر اساس تحقیقات شبه آزمایشی و مداخله ای که حداقل باید ۱۵ نفر باشد مشخص شد و جهت جلوگیری از ریزش آزمودنی تعداد هر گروه ۲۴ نفر مشخص شد. آزمودنی ها کودکان مقطع پیش دبستانی بودند که بر اساس روش هدفمند انتخاب و به صورت مساوی به روش تصادفی ساده و به قید قرعه به دو گروه آزمایش و کنترل تقسیم شدند. البته تلاش شد دو گروه آزمایش و کنترل از لحاظ سن و جنس همسان باشند. ابزار تحقیق به شرح ذیل بود:

الف) قصه های مطرح در قرآن کریم: در پژوهش حاضر از داستان سوره ابراهیم و سوره مریم، سوره اصحاب فیل، اصحاب کهف و سوره حضرت نوح، و قصص سوره های مبارکه صافات، شمس و طه، یوسف و موسی استفاده شد (سلیمان نژاد و سودی، ۱۳۹۳). قصه ها، از کتاب مجموعه قصه های قرآن (قصه های خوب برای بچه های خوب) نوشته آذریزدی (۱۳۹۱) انتخاب شدند. البته برای تعیین روایی قصه ها، قصص به سه نفر از متخصصین روان شناسی کودک و سه نفر نویسنده کتاب کودک ارائه شد و توسط ایشان تایید گردید.

ب) مقیاس سازگاری کودکان: این پرسشنامه در سال ۱۳۷۷ توسط دخانچی به منظور سنجش سطح سازگاری کودکان ساخته شده است. این پرسشنامه لیکرتی چهارگزینه ای (هیچ وقت، تا بیشتر اوقات) است. اعتبار این پرسشنامه را دخانچی (۱۳۷۷)، نقل از جوکار، (۱۳۹۵) با استفاده از روش دو نیمه کردن معادل ۰/۷۹ گزارش کرده است. روایی از آنجا که از لحاظ نظری و منطقی متغیرهای رشد اجتماعی و سازگاری مفاهیم نزدیک به هم هستند به منظور برآورد روایی ملاک همبستگی پیرسون این دو آزمون محاسبه و معادل ۰/۸۱ گزارش شده است (نقل از هاشمی زاده، ۱۳۹۵). در پژوهش حاضر پایایی این پرسشنامه با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۸۰ گزارش شده است.

روش اجرا

روش اجرا در تحقیق حاضر بدین صورت بود که پس از کسب مجوز و هماهنگی، یک جلسه توجیهی با مربیان و مسئولین پیش دبستانی برگزار شد و در مورد نحوه ی تکمیل پرسشنامه ها توضیحات کافی در اختیار آنها گذاشته شد. قبل از شروع جلسات، پیش آزمون از هر دو گروه گرفته شد. سپس جلسات قصه درمانی برای گروه آزمایش در طی ۱۰ جلسه ۹۰ دقیقه ای هفته ای یک بار با ذکر تکالیف قابل اجرا در هر روز برگزار گردید و پس از اتمام جلسات قصه گویی مبتنی بر قصص قرآنی پس آزمون از هر دو گروه آزمایش و گواه اجرا شد. خلاصه جلسات قصه گویی به شرح ذیل می باشد:

۱- Mervis & Bertrand

۲- Allen, Timmer & Urquzua

جدول ۱. شرح جلسات قصه گویی مبتنی بر قصص قرآنی

جلسه	محتوای جلسات
جلسه اول	ابتدا یک بازی گروهی برای ایجاد ارتباط بیشتر میان اعضای گروه انجام و بعد از استراحت ۱۵ دقیقه ای، داستان سوره های ابراهیم با محور صبر ارائه شد و از کودکان خواسته شد با پذیرش نقشهای آن، هم در آن زمینه بازی کرده و هم در مورد آن صحبت کنند و سپس تکالیف خانگی توزیع شد.
جلسه دوم	بررسی تکالیف خانگی، ارائه داستان سوره های مریم با محور صبر و پذیرش نقشهای آن، بازی و صحبت کردن در آن زمینه، ارائه تکالیف خانگی
جلسه سوم	بررسی تکالیف خانگی و ارائه داستان سوره صافات و شمس و پذیرش نقشهای آن، بازی و صحبت کردن در آن زمینه، ارائه تکالیف خانگی
جلسه چهارم	بررسی تکالیف خانگی و ارائه داستان سوره طه با محور پرورش همراهی با دیگران ارائه و پذیرش نقشهای آن، بازی و صحبت کردن در آن زمینه، ارائه تکالیف خانگی
جلسه پنجم	بررسی تکالیف خانگی و ارائه داستان سوره و یوسف با محور پرورش تعامل و پذیرش نقشهای آن، بازی و صحبت کردن در آن زمینه، ارائه تکالیف خانگی
جلسه ششم	بررسی تکالیف خانگی، ارائه داستان سوره موسی محور پرورش تعامل و تلاش و پذیرش نقشهای آن، بازی و صحبت کردن در آن زمینه، ارائه تکالیف خانگی
جلسه هفتم	بررسی تکالیف خانگی، ارائه داستان سوره فیل با محور کنترل خشم با دیگران ارائه و پذیرش نقشهای آن، بازی و صحبت کردن در آن زمینه، ارائه تکالیف خانگی
جلسه هشتم	بررسی تکالیف خانگی، ارائه داستان سوره اصحاب کهف با محور کنترل پرخاشگری و ناسازگاری و پذیرش نقشهای آن، بازی و صحبت کردن در آن زمینه، ارائه تکالیف خانگی
جلسه نهم	بررسی تکالیف خانگی، ارائه داستان حضرت نوح با محور صبوری و تصمیم گیری و پذیرش نقشهای آن، بازی و صحبت کردن در آن زمینه، ارائه تکالیف خانگی
جلسه دهم	بررسی تکالیف خانگی، پس آزمون اجرا شد و با یک جشن دسته جمعی واهدای هدایا به پایان رسید.

لازم به توضیح است که تحلیل داده ها از روش تحلیل کوواریانس یک راهه (آنکوا) و با استفاده نرم افزار SPSS23 صورت گرفت.

۳- بحث درباره یافته ها

جدول ۲. میانگین و انحراف معیار نمرات سازگاری دو گروه در پیش آزمون و پس آزمون

متغیرها	گروه آزمایش	گروه کنترل
پیش آزمون	پیش آزمون	پیش آزمون
میانگین (انحراف معیار)	میانگین (انحراف معیار)	میانگین (انحراف معیار)
سازگاری	۴۶۴/۷۰ (۴/۱۸)	۴۶۵/۵۱ (۴/۷۱)
	۶۹/۷۰ (۴/۰۰)	۶۵/۱۶ (۴/۶۷)

برای بررسی همگنی واریانس دو گروه در مرحله پس آزمون، از آزمون همگنی واریانس های لوین استفاده شد. آزمون لوین محاسبه شده در مورد متغیر سازگاری از لحاظ آماری معنی دار نبود [سازگاری $p=0/308 > 0/05$, $F=1/06$] بنابراین مفروضه همگونی واریانس ها نیز رد نشد. همچنین نتایج آزمون کلموگروف-اسمیرنوف در مورد پیش فرض نرمال بودن توزیع نمرات متغیرهای تحقیق در مرحله پس آزمون، مقدار آماره کلموگروف-اسمیرنوف برای سازگاری $p=0/749 > 0/05$, $0/521$ ، تمام سطوح معنی داری بیشتر از $0/05$ هستند، بنابراین پیش فرض نرمال بودن توزیع نمرات دو گروه در متغیر سازگاری ذکر شده تأیید می گردد.

فرضیه: قصه گویی مبتنی بر قصص قرآنی بر سازگاری در کودکان پیش دبستانی تأثیر دارد.

جدول ۳. نتایج تحلیل کوواریانس یک راهه (آنکوا) مقایسه نمرات پس آزمون سازگاری گروه های آزمایش و گواه با کنترل پیش آزمون

متغیر	منبع تغییرات	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F	p	مجذور اتا	توان آماری
پیش آزمون	۸۴۱/۷۸	۱	۸۴۱/۷۸	۰/۰۰۰۱	۱۲۴۱/۸۷	۰/۹۶۵	۰/۹۳	
گروه	۲۹۶/۹۶	۱	۲۹۶/۹۶	۰/۰۰۰۱	۴۳۸/۰۹	۰/۹۰		
خطا	۳۰/۵۰	۴۵	۰/۶۷۸					

همان طور که در جدول ۴ نشان داده شده است، با کنترل پیش آزمون بین گروه آزمایش و گروه گواه از لحاظ سازگاری ($F = ۱۲۴۱/۸۷$ و $p < ۰/۰۰۰۱$)، تفاوت معنی داری وجود دارد. بنابراین فرضیه مورد نظر تأیید می‌گردد. به عبارت دیگر، قصه گویی مبتنی بر قصص قرآنی منجر به افزایش سازگاری آزمودنی‌های گروه آزمایش نسبت به آزمودنی‌های گروه کنترل، شده است.

۴- نتیجه گیری

طبق نتایج پژوهش حاضر قصه گویی مبتنی بر قصص قرآنی بر سازگاری در کودکان پیش دبستانی تأثیر دارد. بنابراین فرضیه پژوهش تأیید شد. این یافته با تحقیقات قبلی ذبیح قاسمی و همکاران (۲۰۱۹)، بیات و همکاران (۲۰۱۸)، آلن، تایمر و آرکوزیا (۲۰۱۴) و مرویس و برتراند (۲۰۰۳) همخوانی دارد. در تبیین یافته حاضر چنین می‌توان استنباط کرد که؛ قرآن کریم قصه های بسیار عمیق بصورتی ساده و قابل فهم برای انسان ها ذکر شده اند که از کودکان تا بزرگسالان بتوانند بهره مورد نظر را از خواندن آن آیات و روایات ببرند. از این طریق در عین حال اینکه کودک با شنیدن قصص قرآنی که موکداً واقعی هستند و اصلاً تخیلی در آن وجود ندارد، با محیط اطراف خود آشنا شده و تلاش می‌کند در حین سازگاری با آن، به الگو برداری از محیط واقعی قصه های قرآنی بکوشد. بر این اساس نیز راه های انجام رفتار خوب و یا عواقب عدم سازگاری مانند داستان هاییل و قابیل را نیز مشخصاً از طریق الگوهای قرآنی برداشت کند و به بیان محققینی همچون هویدا و همایی (۱۳۸۸) مهارت اجتماعی نهفته در قصص قرآنی که زمینه هوش هیجانی کودکان در چهار بعد درک عواطف و احساسات خود و دیگران، کنترل احساسات و خوش بینی و نگرش مثبت است، افزایش یابد

همچنین داستانها و قصه ها قادرند مفاهیم ارزشی و اخلاقی جامعه از قبیل همدردی، شجاعت و بخشندگی را منتقل کنند و از طریق تقویت و تنبیه جانشینی تمایز بین پیامد رفتارهای خوب و بد را نشان دهند و از سوی دیگر مطالب آموخته شده از این طریق کمتر دچار فراموشی می‌شوند(نقل از جمالی فیروزآبادی و آقائی میدی، ۱۳۹۳). اما، به گفته توماس و کیلیک (۲۰۰۷) این مشکل خواهد بود که برای آموزش کودکان راه موثرتری از قصه گویی بکار رود. باید توجه داشت، داستانهایی مانند سوره حضرت ابراهیم که در مقابل ظلم به خدا توکل کرده و به طبع این سازش و بندگی، برای ایشان آتش تبدیل به گلستان شد و یا در داستان حضرت مریم (س) که در مقابل تهمت های جفاگونه اطرافیان با توکل به خداوند متعال ساخت و توانست با سربلندی از امتحان و سختی بیرون بیاید می‌تواند برای کودکان علامتی از امید به آینده و درسی آموزنده از صبر در مقابل سختی ها و سازش مناسب با محیط باشد که نتیجه ای بسیار آموزنده در پیش خواهد داشت و این نکته خود می‌تواند تبیینی بر یافته حاضر باشد.

پیشنهادات

لازم به ذکر است که پژوهش حاضر با محدودیت هایی همراه بود که از جمله محدودیت ها می‌توان به انتخاب آزمودنی ها به روش دردسترس و همچنین عدم کنترل کامل متغیرهای مزاحم و اجرای پژوهش در شهر کارون، اشاره کرد، که بر این اساس تعمیم یافته ها باید با احتیاط صورت گیرد. از این رو پیشنهاد می‌شود اجرای تحقیق در شهر ها و مقاطع دیگر تحصیلی و کنترل بیشتر متغیرهای مزاحم انجام شده، و توصیه می‌شود روان درمانگران از روش مداخله قصه درمانی مبتنی بر قصص قرآنی برای بهبود شرایط روان شناختی و کیفیت زندگی کودکان بیمار مخصوصاً کودکان مبتلا به بیماریهای سخت مانند انواع سرطان ها استفاده کنند و از این طریق می‌توانند بر میزان سازگاری با شرایط موثر باشند.

منابع

قرآن کریم.

آذریزدی، مهدی. (۱۳۹۱). *قصه های قرآن (قصه های خوب برای بچه های خوب)*. تهران: انتشارات امیرکبیر.

پاک سرشت محمد. (۱۳۹۷). بررسی جایگاه تربیت اعتقادی در برنامه درسی دین و زندگی دوره دوم متوسطه و آسیب شناسی آن. *دوفصلنامه جامعه شناسی آموزش و پرورش*، ۹ (۹)، ۴۹-۶۶.

جمالی فیروزآبادی، محمود، آقائی میبیدی، آزاده. (۱۳۹۳). تأثیر قصه گویی بر مهارتهای اجتماعی و رابطه کودک با والد کودکان پیش دبستانی. *فصلنامه تحقیقات روانشناختی*، ۶ (۲۲)، ۸۸-۹۷.

جوکار، فرزانه. (۱۳۹۵). *رابطه سبک های فرزند پروری با اختلال اضطراب و سازگاری دانش آموزان مقطع ابتدایی شهرستان زرکان*. پایان نامه کارشناسی ارشد روان شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت.

خادمی، ملوک، مهرولی، فاطمه. (۱۳۹۴). بررسی قصه گویی قرآن به عنوان روشی فعال در آموزش اخلاق. *دوفصلنامه علمی-پژوهشی تربیت اسلامی*، ۱۰ (۲۰)، ۷۱-۵۱.

خلجی، حسن. (۱۳۹۱). بررسی تأثیر تربیتی قصه های قرآنی در تربیت دینی کودکان. *نشریه علمی تخصصی پژوهش نامه تربیت تبلیغی*، ۱ (۱)، ۱۱۵-۹۷.

سلیمان نژاد، اکبر، سودی، حورا. (۱۳۹۳). بررسی تأثیر آموزش مهارت های اجتماعی از طریق قصه های قرآنی بر کودکان. *مجله روان شناسی و دین*، ۷ (۲۶)، ۹۷-۸۱.

شجاع پوریان، ولی الله. (۱۳۹۲). تأملی در شاخصه های قصه در قرآن. *دوفصلنامه ادب عربی*، ۲ (۵)، ۱۱۳-۱۳۴.

هاشمی زاده، لیلی. (۱۳۹۵). تأثیر قصه گویی مبتنی بر قصص قرآنی بر افزایش سازگاری، مهارت های اجتماعی و کنترل پرخاشگری در کودکان پیش دبستانی شهر کارون. پایان نامه کارشناسی ارشد روان شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز.

همایی، رضا، کجباف، محمدباقر، سیادت، سید علی. (۱۳۸۸). تأثیر قصه گویی بر سازگاری کودکان. *مطالعات روان شناختی*، ۵ (۲)، ۱۳۳-۱۴۹.

هویدا، رضا، همایی، رضا. (۱۳۸۸). تأثیر قصه های قرآنی بر هوش هیجانی کودکان. *مجله مطالعات تربیتی و روان شناسی دانشگاه فردوسی مشهد*، ۱۱ (۱۱): ۷۶-۶۱.

Allen, D., Timmer, S. G., & Urquzia. A. J. (2014). ParentChild interaction therapy as an attachment- based intervention: Theoretical rationale and pilot date with adopted children. *Children and Youth services review*, 47, 334-341.

Barimani, S., Asadi, J., & Khajevand, A. (2018). A Comparison between the Effectiveness of Game Therapy and Emotional Intelligence Training on Social Compatibility and Communicative Skills of Exceptional Primary School Hyperactive and Deaf Children. *International Journal of Pediatrics*, 6(5), 7653-7666.

Bayat, F., Rezaee, A. M., Behnam, B. (2018). Comparison of the Effectiveness of Play Therapy and Storytelling on the Improvement of Attention Deficit/Hyperactivity Disorder Symptoms in Students. *Qom University of Medical Sciences Journal*, 12(8), 59-68.

Mervis, M. M., & Bertrand, F.J. (2003). The emergence of learning- related social skills. *Early chidnood Research Quarterly*, 18, 206-224.

Perrow, S. (2008). *Healing stories for challenging behavior*. UK: Hawthorn press.

Thomas, T., & Killick, S. (2007). Telling Tales: Storytelling as Emotional Literacy. *Blackburn: Educational Printing Services*, 1(1), 3-8.

Zabih Ghasemi, M., Tehranizadeh, M., & Mardokhie, M. S. (2019). The effectiveness of narrative therapy on social adjustment and loneliness in children with Physical-motor disabilities. *Journal of Exceptional Children, 19*(2), 5-16.

Zhai, F., Raver, C. C., & Jones, m. m. (2012). Academic performance of subsequent schools and impacts of early interventions: evidence from a randomized controlled trial in head start settings. *Children and Youth Services Review, 34*(5), 946 –954.